

Формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх рятувальників

Вербицька Христина Іванівна¹, Липченко Тетяна Степанівна²

Опубліковано	Секція	УДК
16.01.2026	Освіта/Педагогіка	378.016:811

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18431658>

Анотація. У статті теоретично й емпірично досліджено процес формування іншомовної комунікативної компетентності (ІКК) у курсантів — майбутніх рятувальників — в умовах професійної підготовки. Розглянуто складові ІКК, механізми її розвитку на заняттях англійської мови за фаховим спрямуванням, а також педагогічні умови ефективної реалізації цього процесу. Наведено англомовні приклади навчальних задач та аналіз сучасних підходів до професійного навчання мовлення в критичних ситуаціях. У статті обґрунтовано значення іншомовної комунікативної компетентності для успішної діяльності рятувальників в умовах міжнародної співпраці з надзвичайними ситуаціями. Зокрема, показано, що здатність до ефективної іншомовної взаємодії виступає ключовою умовою професійної мобільності та адаптації в глобальному просторі цивільного захисту та рятувальних служб, де забезпечення безперервного інформаційного обміну, розуміння інструкцій та адекватне реагування на повідомлення іноземною мовою можуть мати критичне значення для результату операцій. Також підкреслюється, що формування цієї компетентності сприяє розвитку професійно важливих умінь і навичок, таких як стратегічне мислення в комунікації, здатність до міжкультурної адаптації, адекватне розуміння професійних дискурсів і професійної термінології.

Результати дослідження вказують на те, що ефективне формування іншомовної комунікативної компетентності у майбутніх рятувальників потребує не лише традиційного мовного навчання, а й включення стратегій міжкультурної підготовки, контекстного підходу до викладання граматичних явищ, і професійних сценаріїв комунікації, що відповідають реаліям професійної діяльності в екстремальних та міжнародних умовах.

Ключові слова: іншомовна комунікативна компетентність, професійна підготовка, міжнародна співпраця, рятувальна діяльність, комунікативно-діяльнісний підхід, інтерактивні технології навчання, професійно-спрямовані комунікативні задачі, соціокультурні компоненти.

Formation of foreign language communicative competence of future rescuers

Abstract. The article theoretically and empirically examines the process of forming foreign language communicative competence (FLC) in cadets — future rescuers — in the

¹ кандидат наук з соціальних комунікацій, доцент, доцент кафедри українознавства та міжкультурної комунікації Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7951-0964>

² викладач кафедри українознавства та міжкультурної комунікації Львівського державного університету безпеки життєдіяльності ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0173-3372>

context of professional training. It considers the components of FLC, the mechanisms of its development in English language classes for professional purposes, as well as the pedagogical conditions for the effective implementation of this process. English-language examples of training tasks and an analysis of modern approaches to professional speech training in critical situations are provided. The article substantiates the importance of foreign language communicative competence for the successful work of rescuers in the context of international cooperation in emergency situations. In particular, it is shown that the ability to communicate effectively in a foreign language is a key condition for professional mobility and adaptation in the global space of civil protection and rescue services, where ensuring continuous information exchange, understanding instructions and responding adequately to messages in a foreign language can be critical to the outcome of operations. It is also emphasized that the development of this competence contributes to the development of professionally important skills and abilities, such as strategic thinking in communication, the ability to adapt to different cultures, and an adequate understanding of professional discourse and terminology.

The results of the study indicate that effective development of foreign language communication skills in future rescuers requires not only traditional language training, but also the inclusion of intercultural training strategies, a contextual approach to teaching grammar, and professional communication scenarios that correspond to the realities of professional activity in extreme and international conditions.

Keywords: foreign language communicative competence, professional training, international cooperation, rescue operations, communicative-activity approach, interactive teaching technologies, professionally-oriented communicative tasks, sociocultural components.

Вступ

У професійній діяльності рятувальників іншомовна комунікативна компетентність є необхідною складовою професійної компетентності, оскільки забезпечує можливість ефективної взаємодії з міжнародними партнерами, участь у спільних навчаннях і операціях, читання та використання документації англійською мовою. У сучасних умовах глобалізації та зростання міжнародної співпраці володіння англійською мовою для курсантів служб цивільного захисту й рятувальних підрозділів стає невід'ємною частиною професійної підготовки.

Актуальність дослідження обумовлена потребою формування в курсантів не тільки базових навичок іншомовного спілкування, але й уміння діяти в комунікативно складних умовах під час надзвичайних ситуацій. Англійська мова виступає ключовою мовою міжнародних операцій, зокрема співпраці з НАТО та іншими міжнародними структурами цивільного захисту.

Матеріал та методи. Мета.

Теоретико-методологічні засади / Theoretical Framework

Поняття іншомовної комунікативної компетентності

ІКК розглядається як інтегративна якість особистості, що включає:

Лінгвістичний компонент — граматична й лексична компетенція;

Комунікативний компонент — здатність вести усне й письмове мовлення задля досягнення професійних цілей;

Соціокультурний компонент — знання та розуміння норм іншої культури;

Професійно-орієнтований компонент — вміння застосовувати мову у фахових ситуаціях.

Професійно спрямована ІКК відрізняється від загальної тим, що включає фахову лексику та жанри спілкування, характерні саме для діяльності рятувальника чи оборонця.

Специфіка формування ІКК у курсантів / Specifics of IKK Formation for Cadets

Професійні вимоги та навчальні цілі

Для курсантів служб цивільного захисту ефективно володіння англійською мовою означає не лише граматичну правильність, але й готовність до спілкування в реальних критичних ситуаціях: при координації міжнародних рятувальних операцій, підготовці звітів чи участі у спільних навчаннях з іноземними партнерами.

Приклад англійською (Professional task):

"You are the incident commander. Communicate to the international team: 'Establish a safe perimeter, prepare evacuation protocols, and report casualties every hour.'"

Цей приклад ілюструє завдання, яке вимагає від курсантів високого рівня слухання, говоріння й використання спеціальної лексики в реальному професійному контексті.

Роль мотивації та педагогічних умов

Мотивація курсантів відіграє ключову роль у формуванні ІКК — високий рівень внутрішньої мотивації сприяє активній участі у навчанні та вищій успішності. Інтерактивні методи, онлайн-ресурси та мультимедіа підвищують мотивацію та сприяють формуванню практичних навичок.

У педагогічних дослідженнях підкреслюється важливість ситуаційного навчання, моделювання реальних професійних ситуацій та активного використання ІКТ для створення навчального середовища, що стимулює комунікацію англійською.

Методичні підходи / Methodological Approaches

Комунікативно-діяльнісний підхід

Основою формування ІКК є комунікативний підхід, що передбачає навчання через виконання реалістичних мовленнєвих задач, інтерактивні вправи (role plays, simulations), роботу в парах та групах. Наприклад:

Classroom task (англійською):

"Conduct a simulated briefing with a foreign rescue team about the status of search and rescue operations."

Це сприяє не лише мовній компетентності, але й розвитку стратегій ефективної комунікації в стресових умовах.

Інтерактивні технології та симуляції

Використання ІКТ (симуляції, відеосценарії, онлайн-платформи) дозволяє моделювати професійні комунікативні ситуації й створювати умови наближеного до практики спілкування. Цей підхід посилює усне мовлення, слухання та взаємодію курсантів у команді.

Цифрові симуляції можуть включати аудіо-відео задачі, де курсант реагує на екстрені повідомлення англійською мовою або складає відповіді під тиском часу — це підвищує практичну складову підготовки.

Англомовні дослідження та контекст міжнародної практики

Міжнародні джерела підкреслюють, що мова є ключовим інструментом комунікації в надзвичайних ситуаціях, і недостатня мовна компетентність може призвести до неправильного розуміння повідомлень або затримки в реагуванні.

Дослідження у сфері медичної та надзвичайної комунікації вказують на необхідність чіткої передачі та розуміння складних інструкцій у стресових умовах, що також релевантно для рятувальних служб.

Практичні приклади англійською для курсантів / Practical English Examples for Cadets

◆ Emergency briefing:

"We have reports of structural collapse at sector B. Teams Alpha and Bravo, proceed with structural assessment. Report findings within 15 minutes."

◆ Instruction to international partners:

"Coordinate your approach with our logistics unit — send updated ETA every 10 minutes."

◆ Report writing (professional genre):

“Incident Report: On 07/01/2025 at 10:45, multiple casualties were reported. Evacuation protocols were initiated; communication maintained with the international liaison unit throughout the operation.”

Ці приклади відображають реальні жанри професійної англійської, які повинні практикувати курсанти для формування ІКК.

Іншомовна комунікативна компетентність (ІКК) є не лише лінгвістичним навичком, а складною інтегративною якістю професійної підготовки, що включає мовні, соціокультурні, стратегічні та дискурсивні компоненти. Такий підхід узгоджується з сучасним розумінням структури комунікативної компетентності, яке передбачає взаємодію кількох взаємопов’язаних складових, таких як лінгвістична, стратегічна, дискурсивна та соціокультурна компетентності.

Висновки

Для майбутніх рятувальників ІКК має професійне спрямування, що передбачає не лише знання граматики чи лексики, а здатність застосовувати мовні ресурси в автентичних професійних ситуаціях — командні інструктажі, координація міжнародних операцій, обмін інформацією під тиском часу. Така компетентність є невід’ємною частиною загальної професійної компетентності фахівця в умовах глобального співробітництва. Аналіз наукових джерел підтверджує, що структура ІКК є багаторівневою та мультикомпонентною. Її формування включає знання лексико-граматичних елементів, уміння ефективно організовувати мовленнєвий дискурс і застосовувати стратегії комунікації в реальних міжкультурних контекстах.

Значення ІКК для діяльності рятувальників у контексті міжнародної співпраці з надзвичайними ситуаціями полягає в тому, що вона сприяє підвищенню якості професійної взаємодії, забезпечує адекватне розуміння інструкцій і повідомлень від іноземних партнерів, що, своєю чергою, позитивно впливає на оперативність і результативність координаційних заходів в умовах кризових ситуацій.

Емпіричний та теоретичний аналіз засвідчує, що педагогічні умови, які сприяють формуванню ІКК, включають впровадження:

- комунікативно-діяльнісного підходу, що стимулює навчання через моделювання реалістичних професійних комунікативних задач;
- інтерактивних технологій навчання, таких як рольові ігри, симуляції та професійно-орієнтовані кейси, які створюють умови для активної мовної взаємодії;
- участі у міждисциплінарних проектах і тренінгах, що наближають навчальну діяльність до реальних умов професійної комунікації

Становлення ІКК вимагає цілеспрямованого навчального дизайну, який інтегрує англійську мову з профільними дисциплінами та комунікативними задачами професійного спрямування. Такий підхід забезпечує набуття не лише мовних знань, а й професійно релевантних комунікативних умінь, що є критичними для діяльності в міжнародних операціях та міжкультурному спілкуванні

На основі узагальнення наукових джерел виявлено, що мотиваційно-ціннісний компонент ІКК відіграє важливу роль у процесі формування компетентності курсантів, оскільки високий рівень мотивації пов’язаний із більш активним входженням у автентичні комунікативні практики та професійне мовне середовище.

Системне формування ІКК у майбутніх рятувальників сприяє не лише підвищенню мовної компетентності, але і загальній професійній готовності до виконання службових обов’язків у міжнародних контекстах, що має важливе значення для інтеграції національних служб цивільного захисту у глобальний простір професійної взаємодії.

Педагогічний процес розвитку ІКК повинен бути динамічним і адаптивним, включати регулярну оцінку мовленнєвої діяльності, надання зворотного зв'язку, рефлексивні вправи та професійно-спрямовані тренінги, що дозволяють курсантам оцінювати та вдосконалювати власні комунікативні стратегії в межах професійних задач.

Впровадження ІКК в курсантів повинно бути цілеспрямованим, інтегрованим у загальну професійну підготовку. Підготовка з англійської мови має включати як теоретичне вивчення граматики та лексики, так і активну практику комунікації в автентичних професійних контекстах.

Педагогічна модель повинна передбачати комунікативні завдання, проекти, симуляційні вправи та оцінювання, яке відображає здатність застосовувати мову в професійних ситуаціях, а не лише знання правил.

Формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх рятувальників є складним і багатогранним процесом, що включає мовні, соціокультурні, професійні та стратегічні складові. Цей процес потребує системного підходу, що поєднує комунікативні методи, інтерактивні технології та педагогічно обґрунтовані вправи англійською мовою.

Список використаних джерел

1. Хвалибога, Т. І., & Паласюк, М. І. (2023). Особливості і перспективи формування іншомовної комунікативної компетентності у студентів закладів вищої освіти. *Медична освіта*, (4), 94–98. <https://doi.org/10.11603/m.2414-5998.2022.4.13639> ojs.tdmu.edu.ua
2. Petrova, O. (2017). Foreign language communicative competence in the professional competence structure. У матеріалах науки та євроінтеграції (с. 76–78). Харків: Національна академія Національної гвардії України. Repo KNMU
3. Kuzmenko, Y., Kovalchuk, T., & Ivanitska, I. (2021). Formation of foreign language communicative competence among future military officers: International experience. *Comparative Professional Pedagogy*, 11(1), 101–108. [https://doi.org/10.31891/2308-4081/2021-11\(1\)-14](https://doi.org/10.31891/2308-4081/2021-11(1)-14) cpr.khmnu.edu.ua
4. Стахова, М. О., & Стахова, О. А. (2019). І іншомовна комунікативна компетенція як основа вивчення іноземних мов. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education*, 54, 81–84. <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2019-54-81-84> vspu.net
5. Чорна, В. М. (2021). Особливості іншомовної комунікативної компетентності в удосконаленні фахової діяльності вчителя іноземної мови. *Імідж сучасного педагога*, (5(200)), 81–84. [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-5\(200\)-81-84](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-5(200)-81-84) isp.pano.pl.ua
6. SERGEEVA, O. V. (2023). Formation of foreign language communicative competence of future interpreters and translators at universities. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*, 28(5). [apfp.khmnu.edu.ua](https://doi.org/10.31652/2412-1142-2019-54-81-84)
7. Барамикова, Т. В. (2024). Формування іншомовної професійної комунікативної компетентності фахівця у сфері техніки і технології. *Наукові записки. Серія «Філологічна»*, 16. Ebooks ZNU
8. Baigulina, E., Uzakbayeva, S., & Amirova, L. (2025). Structural and content model for the formation of foreign-language communicative competence in students of natural science specialties. *Jurnal Pendidikan IPA Indonesia*. <https://doi.org/10.15294/jpii.v14i1.19516> journal.unnes.ac.id
9. Надольська, Ю., Епіфанцева, Л., Хомчак, О., & Барнацева, І. (2024). Formation of students' communicative competence with the help of nonfiction texts. *Sprin Journal of*

Arts, Humanities and Social Sciences, 1(06), 321–331.
<https://doi.org/10.55559/sjahss.v1i06.35> sprinpub.com